

Asia: VN/17314/2022

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain ja ulkomaalaislain 56 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö Kelalle 10.8.2022

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain ja ulkomaalaislain 56 §:n muuttamisesta

Esityksen keskeinen sisältö

Suomeen kolmansien maiden kansalaisina tuleville tutkijoille myönnettävien oleskelulupien voimassaoloaikaa pidennettäisiin. Tämä koskisi sekä EU- että kansalliseen sääntelyyn perustuvia tutkijan oleskelulupia, jotka esityksen mukaan myönnettäisiin jatkossa jatkuvana (A) oleskelulupana 4 vuoden ajaksi. Voimassa olevien säännösten perusteella tutkijan oleskeluluvat myönnetään jatkuvana (A) oleskelulupana 2 vuoden ajaksi. Lisäksi säädettäisiin uudesta jatko-tutkintoa tekevän tutkijan oleskeluluvasta siten, että jatkuva (A) oleskelulupa voidaan myöntää viideksi vuodeksi. Keskeinen ehdotus jatkotutkintoa tekevän tutkijan oleskeluluvan myöntämisen kannalta olisi lisäksi, että tutkijalta vaadittaisiin hakemuksen yhteydessä selvitys turvatusta toimeentulosta ainoastaan ensimmäisen vuoden osalta, kun oleskelulupa myönnettäisiin viideksi vuodeksi. Näin osa toimeentulosta jäisi oleskeluluvan hakemisen yhteydessä selvittämättä. Ensin mainittujen tutkijan oleskelulupien myöntämisen edellytyksissä ei tapahtuisi muutosta, jolloin hakijan esittäessä vaaditut selvitykset, oleskelulupa voitaisiin myöntää neljäksi vuodeksi, ja muussa tapauksessa lyhyemmälle ajalle.

Ehdotetut muutokset eivät vaikuttaisi niihin tutkijoiden sosiaaliturvaoikeuksiin, jotka perustuvat jo 1.9.2018 voimaan tulleeseen ja EU-direktiiviin perustuvaan ns. tutkija- ja opiskelijalakiin.

Asumisperusteisen sosiaaliturvan, toimeentulotuen ja terveydenhuollon osalta Kela toteaa seuraavaa:

Asumisperusteinen sosiaaliturva

Asumisperusteisella sosiaaliturvalla tarkoitetaan niitä Kelan etuuksia, joista säädetään asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain 1 §:ssä mainitussa etuuslainsäädännössä, mukaan lukien sairausvakuutuslaki. Tällaisia etuuksia ovat muun muassa sairauspäiväraha, lääkekorvaukset, yleinen asumistuki, Kelan eläkkeet ja lapsilisä.

Oikeus asumisperusteisiin etuuksiin voi perustua joko Suomessa työskentelyyn tai täällä asu-miseen. Työskentelyperusteinen oikeus etuuksiin on suppeampi kuin maassa vakinaisesti asu-villa, eikä esimerkiksi yleistä asumistukea makseta. Kun Suomeen tulon syy on tutkimustyö, ratkaistaan oikeus asumisperusteisiin etuuksiin ensisijaisesti työskentelyn tai yritystoiminnan perusteella.

Asumisperusteista etuuslainsäädäntöä sovellettaessa tutkijat voidaan rinnastaa yrittäjään suomalaisen MyEL-vakuutettavan apurahan saajana, tai muuten työntekijään ansiotulorajan (741,75 euroa kuukaudessa vuonna 2022) täytyessä.

Kolmannesta maasta Suomeen tulevan tutkijan maassa asumista arvioidaan kotikuntalain 4 §:ssä todettujen seikkojen perusteella. Säännöksen perusteella oikeus kotikuntamerkintään on henkilöllä, jolla on vakinainen asumistarkoitus sekä ulkomaalainsäädännössä tarkoitettu voimassa oleva jatkuvaan tai pysyvään oleskeluun oikeuttava lupa. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkijalle myönnettävä jatkuva A-oleskelulupa on myös osoitus vakinaisesta Suomessa asumi-sesta ratkaistaessa oikeus Kelan asumisperusteisiin etuuksiin. Tältä osin ehdotettu lainmuutos ei muuta nykyistä tilannetta tutkijoiden maassa asumista arvioidessa, toisin sanoen heillä on oikeus Kelan asumisperusteisiin etuuksiin.

Perustelutekstissä (kohta 4.2.3.2) on lause: ”Jos opiskelija työskentelee, voi oikeus sosiaaliturvaetuuteen tulla kyseeseen työskentelyn perusteella”. Onko tässä tarkoitus viitata tutkijoihin, joita ehdotettu lainmuutos ja perusteluteksti koskevat?

Perustoimeentulotuki

Perustoimeentulotuen osalta Kela esittää perustelutekstiä muokattavaksi siten, että virke ”Toimeentulotukilakia sovelletaan maassa vakinaisesti oleskeleviin” poistetaan, koska se saat-taa

johtaa väärinymmärryksiin ja on epätarkka. Myös virke ” Kela ei nykyisellään kykene suo-raan tuottamaan tilastotietoa oleskeluluvan perusteella myönnetystä perustoimeentulotue-ta, joten tietoa tuen käytön nykymäärästä ei ole tiedossa.” ehdotetaan poistettavaksi, koska oikeus perustoimeentulotukeen ei perustu oleskelulupa-an, joskin se on yksi osatekijä oleske-lun kokonaisluonnetta arvioitaessa.”

Perusteluihin ehdotetaan harkittavan lisättäväksi lyhyttä kuvausta perustoimeentulotuen myöntämiskriteereistä yleisellä tasolla esimerkiksi seuraavasti: Perustoimeentulotukioikeus määrittyy oleskelun luonteen ja tuen tarpeen perusteella. Perustoimeentulotukea voi saada Suomessa oleskeleva henkilö tai perhe, jonka tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin jokapäi-väisiin menoihin. Kela arvioi oleskelun luonteen tapauskohtaisen kokonaisarvion perusteella. Oleskelun luonnetta arvioitaessa huomioidaan esimerkiksi maahantulotarkoitus ja oleskelun pituus sekä tosiasialliset edellytykset maassaoloon jatkossa, asuminen, perhesiteet sekä mah-dollinen opiskelu tai työskentely. Jos oleskelu katsotaan luonteeltaan tilapäiseksi, voidaan vä-hintään välttämättömänä taloudellisena tukena myöntää lyhytaikaisesti kerrallaan tukea elin-tarvikkeisiin ja välttämättömiin reseptilääkkeisiin maksusitoumuksin. Jos oleskelu on muuta kuin tilapäistä, voidaan tukioikeutta määritettäessä huomioida menoja laajemmin (perusosa ja muut perusmenot). Muina perusmenoina voidaan tukioikeutta määritettäessä huomioida muun muassa asumiskuluja, terveydenhuollon kuluja, lasten varhaiskasvatuksesta ja tiettyjä tapaamisesta aiheutuvia menoja sekä henkilötodistuksen, oleskeluasiakirjan ja matkustus-asiakirjan hankintamenoja. Mainittujen menojen tulee olla tarpeellisia sekä perusteen että määrän osalta.

Terveydenhuolto

Esitysluonnoksen vaikutuksista todetaan otsikkotasolla seuraavaa:

4.2.3.2 Vaikutukset erityisesti sosiaaliturvaan, toimeentulotukeen ja terveydenhuoltoon

Otsikossa viitataan myös tutkijoiden terveydenhuollon järjestämiseen Suomessa. Perustelu-tekstissä ei tästä kuitenkaan mainita mitään. Jos terveydenhuoltoon liittyvät oikeudet on tar-koitus kuvata esityksessä, tarkoittaa tämä Kelan käsityksen mukaan seuraavaa:

Esitysluonnoksessa ei ehdoteta muutoksia tutkijoiden terveydenhuoltoa koskeviin oikeuksiin.

EU-direktiiviin perustuva ns. tutkija- ja opiskelijalaki tuli voimaan 1.9.2018. Samassa yhteydessä muutettiin kansanterveys- ja erikoissairaanhoidolakeja siten, että Suomessa oleskelevilla tutki-joilla on oikeus julkisiin terveystalouteen yhdenvertaisesti kunnan asukkaiden kanssa. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkijoilla on oikeus saada tarvitsemaansa hoitoa julkisessa terveydenhuol-lossa kuntalaisen asiakasmaksun hinnalla.

Tutkijoille voidaan myöntää Kelasta todistus oikeudesta hoitoetuuksiin Suomessa, jonka perusteella he saavat hoidon asiakasmaksun hinnalla. Jos tutkija saa kotikunnan Suomessa, hän saa oikeudet sairaanhoitoon ilman Kelan myöntämää todistusta.

Yksikön päällikkö

Mia Helle

ma. Keskuksen päällikkö

Arja Paijo

Klemola Antti
kela